

ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

SERGAMUMAS TUBERKULIOZE ŠIAULIŲ RAJONE

Straipsnį pagal Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro, Higienos instituto, Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro informaciją parengė
Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos specialistė
Vaineta Jurkienė

2018 m.

Kovo 24-tąją dieną yra minima Pasaulio tuberkuliozės diena, kurios tikslas – informuoti apie tuberkuliozės profilaktiką ir naujausius gydymo būdus.

Tuberkuliozė – infekcinė liga, kurią sukelia Mycobacterium tuberculosis bakterijos (toliau – TB mikobakterijos). Pagrindinis infekcijos šaltinis yra atvirąja plaučių tuberkulioze sergantis asmuo, kuris skiria užkratą kosint, kalbant, čiaudint. Su oro smulkiom dalelėm TB mikobakterijos patenka į aplinką. Tuberkuliozės lazdelės į organizmą dažniausiai patenka pro kvėpavimo takus, tačiau užsikrėsti galima ir per įvairius užterštus ligos sukėlėjais namų apyvokos daiktus, indus, knygas, žaislus ir t.t. Apie 10 proc. užsikrėtusiųjų susergera tuberkulioze. Susirgimų skaičius yra toks didelis, kadangi egzistuoja ne tik aktyvi, bet ir latentinė (slaptoji) tuberkuliozės forma, kuri sudaro 90 % visų susirgimų.

Tuberkulioze sergantys žmonės dažnai susiduria su sveikatai pavojingais reiškiniais: mitybos problemomis, stresinėmis situacijomis, nepalankiu požiūriu į sveikatą, skurdu, ŽIV, AIDS, alkoholizmu, narkomanija.

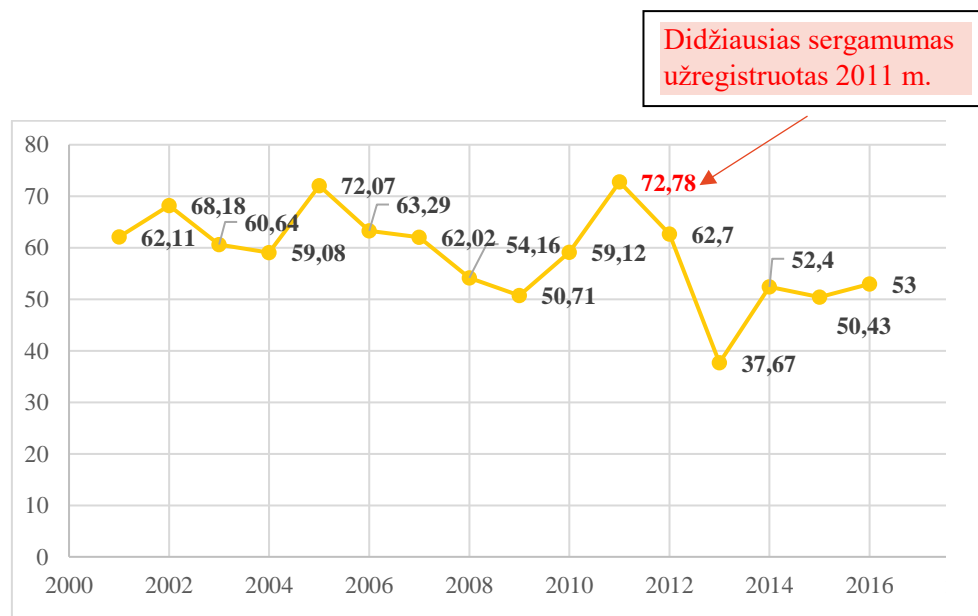
Slaptoji (latentinė) tuberkuliozės infekcija yra tuomet, kai asmuo yra užsikrėtęs tuberkuliozės mikobakterijomis, tačiau bakterijos nėra aktyvios ir nesukelia jokių ligos simptomų. Nors latentinės tuberkuliozės metu nieko nejaučiama, infekcija kitiems asmenims neperduodama ir esamu momentu atrodytų didelio pavojaus nekelia, nei pačiam žmogui, nei aplinkiniams, aptikus šią bakteriją, gydymas yra būtinas, nes bet kuriuo momentu liga gali pasireikšti ir pereiti į aktyviąją formą. Delsimas nedidinant slaptosios tuberkuliozės formos gali būti labai rizikingas. Statistika rodo, kad beveik 5-15 % visų užsikrėtusiųjų slaptąja tuberkulioze vis tiek anksčiau ar vėliau suserga aktyviąja jos forma, o net 50 % žmonių sergančių aktyviąja tuberkuliozės forma miršta ir gali papildomai užkrėsti iki 10 – 20 žmonių per metus.

Labai pavojinga yra vaistams atspari tuberkuliozė. Ji gali būti atspari dviem trimis, o kartais net ir aštuoniems vaistams, tokiais atvejais, kai neveikia dauguma medikamentų, ligonio išgydyti nebegalima. Atspari vaistams tuberkuliozės forma išsivysto tiems žmonėms, kurie yra sirgę džiova ir gydęsi. Tokia ligos forma išsivysto, kai ligonis pažeidžia gydymo režimą: nereguliariai geria vaistus, nebaigęs gydytis visiškai nustoja juos vartoti. Įprastai tuberkuliozė išgydoma maždaug per šešis mėnesius, o sergančiojo atsparia vaistams forma gydymas tęsiasi apie dvejus metus ir net ilgiau.

Tuberkulioze sergantys žmonės dažnai susiduria su sveikatai pavojingais reiškiniais: mitybos problemomis, stresinėmis situacijomis, nepalankiu požiūriu į sveikatą, skurdu, ŽIV, AIDS, alkoholizmu, narkomanija. Lietuva, kaip ir kitos Baltijos šalys, visomis priemonėmis prisideda prie pasaulinės tuberkuliozės kontrolės politikos plėtos.

Lietuvoje visoms savivaldybėms sergamumas tuberkulioze yra aktuali problema, kadangi visose savivaldybėse (išskyrus Birštono ir Neringos sav.) 2016 m. buvo registruojami nauji šios ligos atvejai.

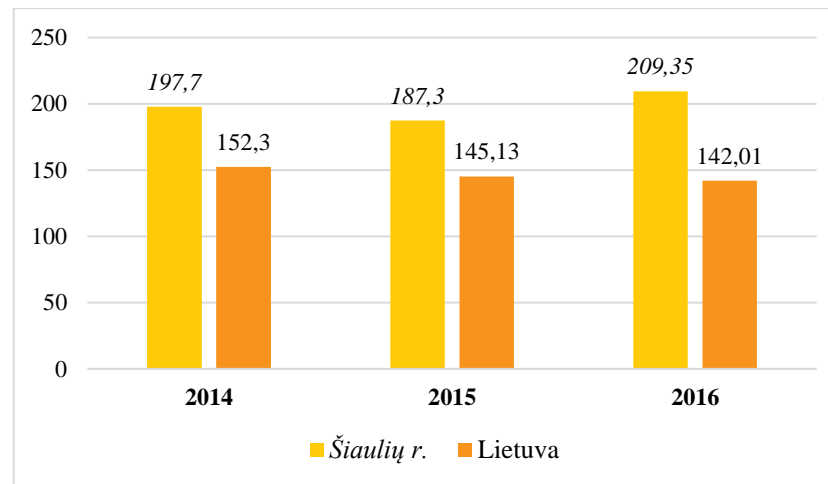
Sergamumas tuberkulioze - asmenų, kuriems metų bėgyje naujai (pirmą kartą gyvenime) užregistruota liga. Analizuojant sergamumą tuberkulioze Šiaulių rajone, didžiausias kritimas matyti nuo 2011 m. iki 2013 m. (2011 m. - 72,78 atv./100000 gyv., 2013 m. - 37,67 atv./100000 gyv.). Lyginant 2016 m. su 2013 m., kai rodiklis buvo pats mažiausias per 16 metų, matome, kad 2016 m. naujų tuberkuliozės atvejų 100000 gyv. užregistruota 15,33 atvejais daugiau (1 pav.).

1 pav. Sergamumas tuberkulioze Šiaulių rajone 100000 gyv. 2001 – 2016 m. Šaltinis - TB registro duomenys

Ligotumo tuberkulioze rodiklis Šiaulių rajone yra aukštas ir keletą metų lenkia Lietuvos vidurkį.

Ligotumas - asmenų, kuriems metų bėgyje ambulatorinėse ar stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose naujai arba pakartotinai užregistruota liga. Ligotumo tuberkulioze rodiklis Šiaulių rajone yra aukštas ir keletą metų lenkia Lietuvos vidurkį. 2016 m. užregistruotas 67,34 atv./100000 gyv. didesnis nei Lietuvos (Šiaulių r. - 209,35 atv./100000 gyv., Lietuva 142,01 atv./100000 gyv.) (2 pav.).

2 pav. Ligotumas tuberkulioze Šiaulių rajone ir Lietuvoje 100000 gyv. 2014 m., 2016 m. Šaltinis - TB registro duomenys

Šiaulių r. savivaldybėje 2016 m. užregistruota perpus mažiau atvejų sergamumu vaistams atsparia tuberkulioze nei 2015 m. (2015 m. – 4,8; 2016- 2,4 atvejų/100 tūkst. gyv.). Šis rodiklis yra 1,7 karto mažesnis už Lietuvos vidurkį (3 pav.).

3 pav. Sergamumas daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv., 2014 – 2016 m.

Šaltinis - *Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė*

2016 m. Šiaulių r. tuberkuliozė dažniau diagnozuota vyrams nei moterims.

Pirmoje lentelėje pateikti Šiaulių r. tuberkulioze sergančių asmenų absoliutūs skaičiai 2014 – 2016 m. 2016 m. užregistruoti 86 atvejai, iš jų: 32 – moterims ir 54 vyrams. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vyrų sergamumas tuberkulioze Šiaulių r. 1,7 karto didesnis nei moterų. Analizuojant pagal gyvenamąją vietą, net tris kartus daugiau tuberkuliozės susirgimų užregistruota kaimo gyventojams (61 atv. – kaimo gyventojai, 25 atv. – miesto gyventojai, 2016 m.). Pagal amžių, sergančiųjų tuberkulioze Šiaulių r. 2016 m. daugiausiai užregistruota asmenų, kurie priklauso 45-65 m. amžiaus grupei (0-17 m. – 6 atv., 18-44 m. – 18 atv., 45-64 m. – 40 atv., 65+ amžiaus gr. – 22 atv.).

1 lentelė. 2014 - 2016 m. Sergančių asmenų skaičius – ligotumas,
 Šiaulių r., abs. sk. Šaltinis – *Higienos institutas, SVEIKATOS*
STATISTIKA Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos
duomenys

Diagnozė (su kodais)	Sergančių asmenų skaičius – ligotumas, abs. sk.		
	2014 m.	2015 m.	2016 m.
A15-A19 tuberkuliozė, iš jų:	83	78	86
A15-A16 kvėpavimo organų tuberkuliozė, iš jos:	82	75	82
A17-A18 kitų organų tuberkuliozė	1	3	4

REKOMENDACIJOS

Kur ieškoti pagalbos?

Jei įtariate, kad galite būti užsikrėtę tuberkulioze, kreipkitės pagalbos į savo šeimos gydytoją, jis paskirs reikiamus tyrimus.

Kaip elgtis, jei sergate tuberkulioze?

- Nuolatos lankykitės pas gydytoją ir vykdykite visus gydytojo nurodymus.
- Išgerkite visas vaistų dozes.
- Stenkitės neužkrėsti kitų: jei reikia dėvėkite specialią kaukę; jei kosite ar čiaudite, visada prisidenkite burną nosinaite ar ranka.
- Kasdien vėdinkite patalpas.
- Valgykite visavertį maistą, turintį pakankamai baltymų ir vitaminų.
- Skirkite pakankamai laiko miegui ir poilsiui.
- Vaikščiokite gryname ore.
- Nerūkykite, nevartokite alkoholinių gėrimų ar narkotinių medžiagų.

TUBERKULIOZĖS PROFILAKTIKA

Skiepai nuo tuberkuliozės

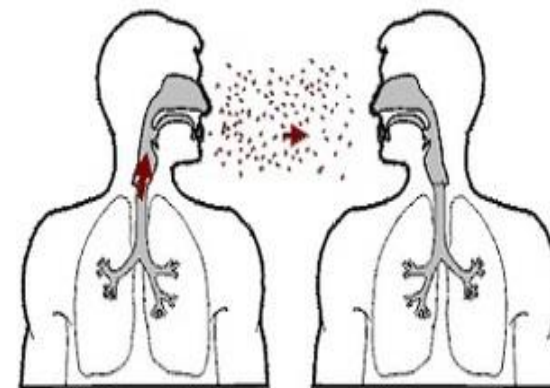
Tuberkuliozės

infekcija ypač grėsminga naujagimiams ir kūdikiams bei vaikams iki 5 metų dėl pilnai

nesusiformavusio imuniteto. Pasaulio sveikatos organizacija rekomenduoja šalims, kuriose registruojamas didelis sergamumas TB, skiepyti BCG vakcina vaikus kaip galima greičiau po gimimo. Jeigu sąlytį turėję šeimos nariai nebuvo paskiepiję naujagimio BCG vakcina, kūdikį būtina paskiepyti nedelsiant. Skiepijant kūdikius kuo jaunesniame amžiuje juos galima apsaugoti nuo susirgimų itin sunkiomis TB formomis, tačiau skiepijimais BCG vakcina neturi esminės įtakos sustabdant TB plitimą gyventojų tarpe. Lietuvoje nuo tuberkuliozės skiepijami naujagimiai 2-3 dieną po gimimo.

Prevencijos ir saugumo priemonės sąlyti su ligoniu turėjusiems asmenims

Asmenims, turėjusiems sąlytį su ligoniu/sukėlėjo nešiotu, kurio diagnozė patvirtinta medicinos įstaigoje, rekomenduojama vengti ilgalaikio buvimo su sergančiuoju uždaroje patalpoje (kambaryje, kabinete, klasėje ar pan.); naudoti kvėpavimo takus apsaugančias medicinines kaukes; reguliariai ir kuo dažniau vėdinti visas patalpas užtikrinant veiksmingą oro ventiliaciją, naudoti ventiliatorius; kruopščiai valyti aplinkos paviršius; nesinaudoti ligonio daiktais; kruopščiai plauti rankas; atidžiai stebėti savo ir sąlytį turėjusių vaikų sveikatos būklę. Ilgalaikį sąlytį turėjusiems asmenims (šeimos, kolektyvo nariams) rekomenduojama profilaktiškai patikrinti sveikatą pagal gydytojo nurodymus; sergančiųjų šeimose gimusius naujagimius skiepyti nuo tuberkuliozės; stiprinti imunitetą, valgyti pilnavertį maistą, nebadauti, dažniau ir ilgiau būti gryname ore; reguliariai

profilaktiškai tikrintis sveikatą, tikrinti kūdikių ir vaikų sveikatą gydymo įstaigoje pagal gydytojo rekomendacijas.

Rekomendacijos keliautojams

Keliautojams, vykstantiems į didelio sergamumo (endemines) TB šalis, rekomenduojama laikytis asmens higienos bei vartoti saugų maistą; vengti būti uždaroje patalpoje su sergančiais ar galimai sergančiais TB asmenimis (kosinčiais ir skrepliuojančiais) arba dėvėti kvėpavimo takus apsaugančias medicinines kaukes; po kelionės profilaktiškai pasitikrinti sveikatą; pasireiškus bet kokiems ligos simptomams ar negalavimams neatidėliotinai kreiptis į gydytoją, informuoti jį apie kelionę ir griežtai vykdyti gydytojo nurodymus; silpno imuniteto asmenims, kūdikiams ir kitiems rizikos grupėms priklausantiems asmenims vengti keliauti į endeminius TB atžvilgiu regionus.

Patalpų vėdinimas ir ventiliacija

Patalpų ventiliacijos tikslas – užtikrinti oro apykaitą bei kontroliuoti oro srovės kryptį, siekiant sumažinti susidūrimo su TB užkratu riziką žmonių susibūrimo vietose.

Vėdinant patalpas ne tik sumažėja mikroorganizmų koncentracija ore, bet ir pagerėja bendra patalpų oro kokybė, sumažėja oro užterštumas ir kvapai. Ventiliacija gali būti natūrali, mechaninė ir mišri.

Vaikų
sveikatos
patikrinimai
dėl TB ir
profilaktika

Siekiant užtikrinti efektyvią tuberkuliozės profilaktiką ir kontrolę, mažinti tuberkuliozės plitimą, bei kuo anksčiau išaiškinti užsikrėtusių vaikų skaičių ir pradėti gydymą, vadovaujantis 2013 m. gruodžio 27 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V – 1249, kasmet Lietuvoje valstybės lėšomis turi būti atliekamas tuberkulino mėginys 7 metų amžiaus vaikams ir vaikams, priklausantiems rizikos grupėms.